

Språkmiljön, lärtillfällen och interaktioner på två daghem i Närpes
– En observationsstudie

Amanda Sax

1802371

Pro gradu-avhandling i logopedi

Handledare: Leena Maria Heikkola

¹Fakulteten för humaniora, psykologi och teologi,

Åbo Akademi

2023

ÅBO AKADEMI – FAKULTETEN FÖR HUMANIORA, PSYKOLOGI OCH TEOLOGI

Abstrakt för avhandling pro gradu

Ämne: Logopedi	
Författare: Amanda Sax	
Arbetets titel: Språkmiljön, lärtillfällen och interaktioner på två daghem i Närpes – En observationsstudie	
Handledare: Leena Maria Heikkola	
<p>I Finland deltar majoriteten av barn i åldern 1–6 år i någon form av dagvårdsverksamhet. Daghemmen ansvarar för en stor del av barns utveckling, inklusive språkutvecklingen. Hur personalen medvetet och omedvetet arbetar med språkstödjande metoder är viktigt för barnets språkutveckling samt även för kommande akademiska framgångar.</p> <p>Syftet med avhandlingen var att undersöka hur språkstimulansen fungerar på daghemmen i Närpes. Faktorer som undersöktes var hur den fysiska språkmiljön stödjer språkutvecklingen, hur ofta lärtillfällen där personalen har tid och möjlighet att stärka språket finns samt hur interaktionen mellan personalen och barnen går till. Dessutom gjordes en andra observation där skillnader i språkstimulans mellan organiserade och icke-organiserade situationer undersöktes. I den andra observationen undersöktes även hur smågruppsverksamhet stödjer språkutvecklingen.</p> <p>Data samlades in genom videoinspelning. I undersökningen deltog två daghem, en avdelning från vardera daghemmet. Deltagarna var sammanlagt 30 barn och 9 personal. Barnen var alla födda mellan 2018 och 2019. Personalen hade olika former av examen, 7 av 9 hade en examen relaterad till barns utveckling.</p> <p>Det insamlade materialet analyserades genom en svensk översättning av observationsverktyget CSCOT (Skolverket, 2019). CSCOT är ett verktyg framtaget för bedömning av språkstimulansen i klassrummet av lärare och skolpersonal men har även visat sig värdefullt för bland annat talterapeuter. Den engelska originalversionen är framtagen för barn i ålder 4–7 år. Den svenska översättningen är normerad på årskurs 1 elever i Sverige (Waldmann, C. & Sullivan, 2017). En timmes inspelning analyserades utifrån observationsverktyget. En första kvalitativ analys gjordes på miljö, lärtillfällen och interaktion. En andra analys gjordes där interaktionen i organiserade och icke-organiserade situationer jämfördes.</p> <p>Procentuellt fick daghemmen flest observationer i dimensionen interaktioner, följt av lärtillfällen och slutligen miljö. Dessa resultat skiljer sig från tidigare studier där dimensionen miljö konsekvent fått flest observationer. Undersökningen fann tydliga skillnader i språkstimulansen mellan de organiserade och icke-organiserade situationerna där de organiserade situationerna möjliggjorde mer språkstimulans.</p> <p>Vilka språkstödjande faktorer som används på daghem i Närpes är viktig information för talterapeuterna på fältet. Informationen kan användas till att rikta handledningen som talterapeuten ger personalen till sådana språkstimulerande faktorer som nu inte kunnat observeras.</p>	
Nyckelord: Språkutveckling, barn, daghemspersonal, daghem, språkstimulerande metoder, språkmiljö, lärtillfällen, interaktion, CSCOT, observationsverktyg.	
Datum: 16.5.2023	Sidantal: 49+16

Innehåll

Inledning	5
Centrala begrepp	6
Barns språkinlärning	7
Mellanmänsklig interaktion	8
Språkliga svårigheter hos barn under skolåldern	10
Daghemmets roll i upptäckande av språkliga svårigheter	12
Ett språkstödjande daghem	13
En språkstödjande daghemsmiljö	15
Småbarnspedagogiken i Närpes	16
Syfte och hypotes	16
Metod	17
Genomförande.....	18
Deltagare	18
Datainsamling och analys	19
Communicating Supportive Classroom Observation Tool	21
Resultatdiskussion.....	23
Totalt resultat på de tre dimensionerna	23
Miljö.....	25
Lärtillfällen	27
Interaktioner	28

Organiserade situationer	32
Icke-organiserade situationerna	34
Slutdiskussion	37
Språkstimulansen på daghemmen i Närpes	37
Hur olika situationer skiljer sig åt gällande språkstimulans	40
Metoddiskussion	41
Förslag till fortsatt forskning	42
Slutsats och implikationer.....	43
Referenser	45
Bilaga A.	
Bilaga B.	

Inledning

I Finland deltar majoriteten av barn i åldern 1–6 år i någon form av dagvårdsverksamhet. Under 2020 deltog 245 255 barn i småbarnspedagogisk verksamhet i Finland. Detta motsvarade 77 % av barn i åldern 1–6 år i Finland. (Institutet för hälsa och välfärd, 2022).

Att långt fler än hälften av barnen i åldern 1–6 år i Finland deltar i småbarnspedagogik gör daghemmen till en viktig stöttepelare genom barnens uppväxt. På daghemmen ska barnens utveckling stödjas och grunderna till det sociala samspelet ta form. Daghemmen ansvarar genom detta även för en del av barnen språkutveckling. På daghemmen sker ständigt samtal mellan personal och barn.

Till språkstödjande metoder räknas all form av kommunikation, det vill säga verbal och icke-verbal kommunikation, bildstöd, gester, tecken, visuellt och grafiskt språk, text med mera. Daghemmen kan med små medel använda sig av de nämnda metoderna för att utveckla och stödja både enskilda barns och hela gruppens språkliga kunskaper.

Syftet med observationsstudien är att undersöka hur språkstimulansen på daghemmen i Närpes ser ut. Som talterapeut är det viktigt att ha insyn i klienternas närmiljö för att få en förståelse för vilka insatser som behövs.

Forskningsfrågorna för studien formuleras ”Är miljön på daghemmen i Närpes språkstimulerande enligt observationsverktyget CSCOT?”, ”Vilken typ av samtal sker mellan personal och barn på daghem i Närpes?” och ”Finns en skillnad i hur mycket språkstimulans som sker i olika situationer?”.

Studien genomfördes i Närpes. Närpes är en mångkulturell stad där 19,6 procent av invånarna och en tredjedel av skoleleverna har en utländsk bakgrund (Statistikcentralen, 31.3.2022). Detta gör flerspråkighet till vardag och något som behöver beaktas i studier som

genomförs i Närpes. År 2021 deltog 432 barn i småbarnspedagogiken i Närpes (Vipunen, 2021).

I det avhandlingens teori diskuteras barns språkinlärning ur en vetenskaplig synvinkel. Teorin inleds med en redovisning över hur barn i åldern 0–4 år tillägnar sig språk och vad barn förväntas kunna vid specifika åldrar. Därefter följer en redogörelse över vilka svårigheter som kan uppstå i språkinlärningen och hur svårigheterna påverkar språkinlärningen. Slutligen diskuteras samspelets betydelse för språkinlärningen och framför allt samspelet mellan vuxna och barn. Olika kommunikativa stilar och vad som främjar samspel lyfts fram. Studien fokuserar på samtalen mellan personal och barn på daghemmen och hur personalen medvetet och omedvetet stödjer barnens språkinlärning.

Centrala begrepp

I studien kommer begreppen samtal, interaktion och språkmiljö att förekomma. Till följd av att dessa begrepp i det vardagliga talet används i princip parallellt, kommer en närmare förklaring göras för begreppens betydelse i denna studie.

Samtal används för att mer helhetsmässigt beskriva all den interaktion som sker mellan personalen och barnen i ett visst sammanhang. I samtalet ingår all verbal och icke-verbal kommunikation mellan en personal och en grupp med barn samt den fysiska språkmiljön och andra faktorer som relaterar till språkinlärning.

Interaktion innefattar i denna studie all språklig kommunikation som förs mellan en i personalen och ett av barnen, både verbalt och icke-verbalt.

Språkmiljön innefattar i denna studie om den fysiska miljön som på ett eller annat sätt kan vara språkstimulerande. En stimulerande språkmiljö handlar i detta fall om en miljö där bildstöd finns tillgängligt, rummen är indelade i lärmiljöer och att böcker finns tillgängliga med mera.

Lärtillfällen är sådana situationer där goda möjligheter till språkstimulerande arbete finns. En sådan situation kan handla om hur barngruppen organiseras eller hur de vuxna organiserar verksamheten. Många observerade lärtillfällen betyder att det finns flera möjligheter till riktad och aktiv språkstimulans.

Barns språkinlärning

Språkutvecklingen börjar så tidigt som i fosterlivet. De tidigaste milstolparna i barnets språkliga resa nås då barnet skriker, gnyr och uttrycker vokaler som /æ:/. Därefter utvecklas trivsälläten, ljud där stämbanden används som /a:/ och /o:/, velara ljud som /g/ och /k/, konsonantjoller och stavelsejoller. (Håkansson, 2014).

Den tidiga kommunikationen består till stor del av icke-verbal kommunikation. Denna typ av interaktion handlar ofta om blickar och gester som föräldern reagerar på. Barnet räcker upp händerna för att få komma upp i famnen och delad uppmärksamhet uppstår. (Duodecim, 2021). De första orden förväntas komma ungefär vid ett års ålder och består ofta av varannan konsonant och varannan vokal. Det första ordet blir ofta väldigt uppmärksammat av föräldrarna och det tenderar även ske en övergeneralisering av betydelse. Ett vanligt exempel på detta är stavelsejollret ”mamama” som ofta tolkas som just ordet mamma. De första orden är ofta onomatopoetiska, det vill säga ljudhärmande av typen /brum:/. (Håkansson, 2014).

Vid två års ålder har de flesta barn redan ett rejält ordförråd och en stor del använder två ords meningar. En hel del egenpåhittade ord förekommer och talet kan vara svårförståeligt för vuxna. I en studie på finskspråkiga barn fann Stolt et al. (2008) att de första 0–10 orden är ofta rutinord som ”titta” och ”hej” eller lek ord som ”tittut”. När barnet utvecklar 50–200 ord är de första 100 orden vanligen substantiv. Efter substantiven utvecklas verb och adjektiv. Funktionsord och ord som har en grammatisk innebörd utvecklats sist (Stolt et al., 2008).

Vid 3–4 års ålder förväntas barn kunna uttrycka sig med fler ords meningar och ordförrådet ska vara tillräckligt stort för att barnet ska klara de flesta kommunikativa situationer (Duodecim, 2021). I tre års åldern ska flera olika vuxna förstå barnets tal och kunna agera tolk för barnet (Duodecim, 2021). Ett barn i treårsåldern ska kunna berätta hur dagen har varit så att föräldrarna kan greppa den röda tråden. Språkljud kan saknas och det är relativt vanligt med upprepningar och stamning. Treåringen förstår de vuxnas tal trots att missförstånd ibland uppstår. (Duodecim, 2021). Vid fyra år har språket hunnit utvecklas ännu mer och tar nu också större plats i leken. Rollekar, sagor och berättelser blir viktiga för barnet och fantasin är livlig. Talet hos fyraåringen bör vara så klart att de flesta vuxna förstår, trots att vissa språkljud ännu kan saknas. (Duodecim, 2021).

Mellanmänsklig interaktion

När barnet föds startar det som betraktas som en interaktion. Föräldern svarar på barnets blick, ljud, rörelser och joller och tolkar fritt in betydelse i detta (Håkansson, 2014). Redan i tidig språkrelaterad forskning kunde det konstateras att vuxna anpassar sitt tal till barnet (Snow et al., 1977). Fenomenet kallas *baby talk*, *caregiver talk* eller på svenska barnanpassat tal. Hur det barnanpassade talet ser ut varierar enligt barnets ålder och de vuxna är ofta väldigt skickliga på att anpassa kommunikationsstilen till barnets mognadsnivå (Håkansson, 2014).

Barnanpassat tal karaktäriseras av att den vuxne använder ett högre tonläge än normalt och en mer uttalad intonation. Talhastigheten sänks samtidigt som pauserna är fler och längre. Även syntax och morfologi förändras. Meningarna är enkla, korta och saknar ofta bisats. Den vuxna ställer dessutom flera frågor som densamme ofta också hjälper till att svara på. Fler imperativ men färre pronomen används. Den vuxna upprepar sig ofta och förklarar mer ingående. (Håkansson, 2014).

Interaktionen mellan vuxna och barn varierar beroende på kultur och socialisationsmönster. Kulturer delas ofta upp i grupporienterade och individorienterade. Individorienterade kulturer dominerar i Nord- och Västeuropa samt Nordamerika, det vill säga i de flesta industrialiserade länder. Grupporienterade kulturer är långt vanligare och förekommer bland annat i Afrika och Asien. (Kuittinen & Isosävi, 2013).

Gällande språkutveckling finns flera faktorer som skiljer de individorienterade kulturerna från de grupporienterade kulturerna. I den västerländska individorienterade kulturen anses det att barnet redan från mycket litet medvetet kommunicerar med omgivningen och från början aktivt vill förmedla information. De grupporienterade kulturerna däremot anser inte alltid att en kommunikativ avsikt finns hos barnet. I grupporienterade kulturer förekommer mer sällan barnanpassat tal och kontrollfrågor. Frågor som ställs är äkta frågor där den vuxne inte redan kan svaret, vilket skiljer sig från individorienterade kulturer där vuxna ofta använder kontrollfrågor för att testa barnets kunskap (Salameh & Nettelbladt, 2018).

Hur barn förväntas ta till sig språk skiljer sig även mellan de kulturella typerna. I grupporienterade kulturer förväntas barnet ta till sig språket av omgivningen och av äldre barn. Språkinläringen ska ske genom socialisation och inte behöva läras ut. Barnen i de grupporienterade kulturerna ska lyssna och observera och på så sätt ta till sig språket. Dessutom är det många fler än föräldrarna som har ansvar för att barnets språkliga och helhetsmässiga utveckling ska ske. I de individorienterade kulturerna axlar de vuxna ansvaret för barnets språk tillägnande, speciellt föräldrarna. Omgivningen lär aktivt barnen ord och språk, läser sagor och utövar andra verksamheter som aktivt ska vara språkstimulerande. (Salameh & Nettelbladt, 2018).

Språkliga svårigheter hos barn under skolåldern

Språkstörning hos barn kan diagnostiseras då barnets språkutveckling sker i en betydligt långsammare takt än i jämförelse med jämnårigas språkutveckling (Norbury et al., 2016). Misstanke om språkstörning uppmärksammas oftast i 3–4 års åldern eftersom barnet då förväntas utveckla sitt språk i snabb takt och kunna kommunicera med vuxna utan missförstånd. Språkstörning hos barn inkluderar även försenad språkutveckling där barnets språkliga förmågor senare återhämtar sig. Termen specifik språkstörning används ofta inom forskning för att definiera en snävare typ av språkstörning, där svårigheterna ofta följer med ända upp i vuxen ålder. Språkstörning förekommer bland cirka 10 % av barn i åldern 4–5 år enligt Norbury et al. (2016). Duodecim (2019) menar att förekomsten ligger mellan 1 och 7 % beroende på diagnostiseringskriterier.

Språkutvecklingen kan delas upp i fonologisk, grammatisk, lexikal och pragmatisk förmåga. Fonologiska problem kännetecknas av svårigheter med det som ofta kallas uttal. Hos små barn är det vanligt att flertalet språkljud saknas och att talet är svårförståeligt. Detta förväntas ändra till fyraårsåldern då flertalet vuxna ska förstå barnets tal och att endast ett fåtal språkljud får saknas. Vid cirka sex års ålder förväntas alla språkljud förutom /r/ vara etablerade (Nettelbladt et al., 2007). De grammatiska förmågorna utvecklas under en lång period och börjar med det att barnet använder fler ords meningar och håller på tills ungdomen har en korrekt grammatik i både tal och skrift. Grammatiska svårigheter kännetecknas av felaktig ordböjning till exempel ”han hoppa” i stället för ”han har hoppat” och felaktig meningsbyggnad eller utelämnande av betydelseord i meningar till exempel ”han falla hoppa” i stället för ”han hoppade och föll”. Ordförrådet utvecklas under hela livet trots att ordförrådsspurten ska ske före 4 års ålder. Vid lexikala svårigheter har barnet svårt att producera, lära sig, förstå och hitta rätt ord. (Nettelbladt et al., 2007).

Förutom olika former av språkstörning förekommer även andra former av språkliga svårigheter. Dessa är bland annat röststörningar och talmotoriska störningar. Till röststörningar hos barn hör kronisk barnheshet, stämbandsknottror och andra stämbandsförändringar. Heshet, skrovlighet och skrap är de vanligaste symtomen på röststörning hos barn. Till talstörningar hör olika typer av motoriska störningar och anatomisk strukturella avvikelser i talapparaten. (Hartelius et al., 2008).

Duodecim (2021) rekommenderar att en talterapeutisk bedömning av det små barn tal görs om barnet: 1) inte överhuvudtaget reagerar på tal eller uppmärksammar den som talar 2) är över 18 månader och inte förstår tal 3) inte har ett enda ord vid 24 månaders ålder 4) barnet inte intresserar sig för dess omgivning 5) barnet inte försöker förmedla behov till omgivningen samt om 6) övergången från mosad konsistens till mer fast mat inte lyckas eller är väldigt jobbig.

I 3–4 års åldern kan det vara svårt att avgöra om barnets språkliga svårigheter beror på en försenad utveckling eller om det handlar om renodlade språkliga utmaningar. Nettelbladt och Salameh (2007) framhåller dock att det är i den här åldern som språkstörningar bör uppmärksammas och diagnostiseras för att det ska finnas tillräckligt med tid för habilitering.

För barn i åldern 3 år och uppåt rekommenderas talterapeutisk konsultation om barnet inte förstår instruktioner, har svårigheter med koncentration, har beteendeproblematik eller om barnet på grund av språkliga svårigheter inte kan leka tillsammans med andra. Talterapeutisk konsultation rekommenderas även om talet är svårförståeligt och många språkljud saknas, talet är fattigt och barnet kan inte kommunicera det som han eller hon önskar. (Duodecim, 2021).

Daghemmens roll i upptäckande av språkliga svårigheter

Daghemmen har en viktig roll i att identifiera sådana faktorer som kan indikera språkliga svårigheter. Kunskap om barnets språkutveckling och när språkutvecklingen avviker från det typiska är viktig för att personalen lättare ska kunna identifiera och tidigt söka stödåtgärder åt barn som riskerar få en långsammare språkutveckling än jämnåriga.

I en enkätstudie som Sandström (2020) genomfört, där finlandssvensk daghemspersonal deltog, framkom att personalen upplevde att fler barn i barngruppen upplevdes ha språkliga svårigheter än vad som framkom från anamnesuppgifter om barnen. Det som personalen i barngruppen angav som vanligaste formerna av språkliga svårigheter var språkljuden /r/, /s/, /k/ och /g/, flerspråkighetsfaktorer, svag munmotorik, försenad tal- och språkutveckling, stamning, dyspraxi och semantisk-pragmatisk störning. (Sandström, 2020).

Det kunde även konstateras att om barnet deltar i småbarnspedagogik eller inte har en påverkan på ordförrådets tillväxt. Pojkar som deltagit i dagvård vid 24 månaders ålder hade ett större ordförråd gällande ord som liknade ljudeffekter än pojkar som inte deltagit i dagvård vid samma ålder (Nylund, 2022). För flickor kunde det noteras att de som deltog i småbarnspedagogik hade fler ord gällande ljudeffekter, substantiv, personord och lek- och rutinord (Nylund, 2022).

Kunskap ger personalen möjlighet att påverka vilka typer av ord som ofta används och aktivt arbeta för att utöka barnens ordförråd jämställt mellan flickor och pojkar. Nylund (2022) kunde konstatera att pojkar med litet ordförråd vid 13 månaders ålder där det även finns en sen talutveckling i släkten riskerar att även ha ett mindre ordförråd än jämnåriga vid 24 månaders ålder. Har personalen kunskap om detta kan man aktivt arbeta med barn, som av en eller annan anledning riskerar ha en försenad språkutveckling, för att tidigt gå in med stöd för att så långt det går förebygga eventuell problematik.

Ett språkstödjande daghem

Hur språkstödjande daghemsverksamheten i praktiken är beror på flertalet faktorer. Personalens utbildningsnivå och huruvida personalen har tillgång till fortbildning gällande språkinlärning har i forskning konstaterats vara avgörande för på vilken nivå daghemmen kan stödja barnens språkutveckling. Att ha en examen som relaterade till små barns utveckling hade signifikanta samband med personalens förmåga att ge muntliga instruktioner som verkar språkstimulerande (Schachter et al., 2016, utbildningsstyrelsen, 2018). Markussen-Brown et al. (2017) kunde även hitta samband mellan personalens fortbildning och kvalitén på den språkliga miljön i undervisning av små barn. Professionell utveckling så som fortbildningar bland personal som arbetar inom småbarnspedagogiken länkar samman med en god språkstimulerande miljö.

Hur personalen använder den egna kommunikationen speglas i barnens förmåga att lyssna och ta till sig det som personalen förmedlar. En intresserad och närvarande personal förmedlar till barnet att personalen förmedlar något som är värt att lyssna på. En lekfull och öppen inställning till språk gynnar barnets intresse för språket och dess form. (Cabell et al., 2015, utbildningsstyrelsen, 2018). Dessutom kan personalen genom detta förhållningssätt få barnen att själva uttrycka sig mer varierat och utvecklande. Genom lyssnande lär barnet sig nya ord och får en större förståelse för innebörden i olika ord samt utvecklar ett bredare sätt att själv förmedla sig. (Cabell et al., 2015, utbildningsstyrelsen, 2018). Genom att lyssna på berättelser lär sig barnet även berätta. Det språkliga samspelet mellan personalen och det enskilda barnet är en central faktor för stimulering av barns språkutveckling (Cabell et al., 2015; utbildningsstyrelsen, 2018).

Kommunikationen bör riktas mot det som barnet uppmärksammar för att vara meningsfull (Tomasello et al., 1986). Murray et al. (1997) presenterade en studie som visade att kommunikation, mellan mor och barn, som endast består av raka instruktioner,

kommandon och sådan kommunikation där modern inte aktivt involverar barnet till och med förhindrar språkutveckling. I samma studie konstaterades att om modern kommenterade barnets lek och följde barnets tankegång och initiativ hade barnet lättare att koppla ihop det som modern sa med det som barnet gjorde (Murray et al., 1997).

Kroppsspråkets betydelse har Knutsdotter Olofsson (2009) diskuterat som en stödjande faktor för större förståelse av budskapet. Sandberg et al. (2016) konstaterade att svensk förskolepersonal som arbetar med barn i åldern 1–3 år ofta använder sig av kroppsspråk i samtalen. Personalen kunde konstateras upprepa, uttala och namnge olika saker flera gånger (Sandberg et al., 2016).

En inlärningsmiljö som stärker barns talspråkliga förmågor stödjer läs- och skrivutveckling samt kunskapsutvecklingen i andra skolämnen (Snowling & Hulme, 2011; Mercer 2008). Mer avancerade språkbrukare, till exempel lärare eller skolkamrater, kan stötta barns utveckling mot ett mer självständigt användande och en mer självständig förståelse av talat språk (Justice & Ezell 2000; Justice & Kaderavek 2002).

I grunderna för planen för småbarnspedagogik lyfts centrala delar för språkutveckling fram. Nedan citeras tre aspekter som planen stipulerar som viktiga i småbarnspedagogiken i Finland (Utbildningsstyrelsen, 2018). I planen poängteras personalens roll i att själva förse sig med tillräcklig kunskap om hur en god språkstimulans ser ut och hur språkmedvetet arbete ska vara i daghemsmiljön. Dessutom framhålls vikten av att personalen är närvarande och ger tid till barnen för att barnet ska nå den högsta möjliga egna utvecklingsnivån (Utbildningsstyrelsen, 2018).

Personalen förstår språkets centrala betydelse för barnens utveckling och lärande, för kommunikation och samarbete samt för identitetsskapande och delaktighet i samhället.
(Utbildningsstyrelsen, 2018, s. 9)

Barnens språkliga färdigheter ska beaktas och de ska ges tid och möjlighet att uttrycka sig i språkligt varierande situationer. (Utbildningsstyrelsen, 2018, s. 9)

Alla i personalen ska vara medvetna om att de är språkliga modeller för barnen och de ska fästa uppmärksamhet vid sitt eget språkbruk. Personalen ska uppmuntra barnen att använda språket på ett mångsidigt sätt. (Utbildningsstyrelsen, 2018, s. 10)

En språkstödjande daghemsmiljö

I en studie från finlandssvenska daghem som Sandberg et al. (2016) genomfört framkom att personalen ansåg att miljön är en viktig faktor för barnens språkutveckling. Personalen menade att en lugn miljö som främjar lek, samspel och kommunikation är viktig. Variation i miljön är en faktor som kan inspirera till samtal (Sandberg et al., 2016).

Den fysiska språkmiljön, också kallad lärmiljö, stöder språket genom att locka barnet till att använda tal och skrift. Barns senare akademiska färdigheter har visats påverkas positivt av tidig tillgång till en miljö där bokstäver och andra litterära aktiviteter finns tillgängliga (Pelatti et al., 2014, Utbildningsstyrelsen, 2018).

För att främja en meningsfull kommunikation mellan personal och barn är det viktigt att miljön är lugn och trygg. Miljön ska vara utmanande, intressant och utvecklande. Hur barnet vågar närma sig personalen avgörs mycket utifrån personalens bemötande av barnet. Det har kunnat konstateras att lyhört, tillåtande, omsorgsfullt och intresserat bemötande gynnar kommunikation. Därtill ges barnet en möjlighet att delta i samtalet om personalens bemötande är inbjudande. Samtal och kommunikation kan även gynnas av kreativa miljöer där personalen använder estetiska uttrycksformer, musik och rytmik. (Sandberg et al., 2016).

Småbarnspedagogiken i Närpes

Inom småbarnspedagogiken ska det finnas plats för individuell utveckling (Närpes stad, plan för småbarnspedagogik, 2022). Småbarnspedagogikens uppgift är att förbereda för en välfungerande övergång till grundskolan. När barnet övergår från förskolans verksamhet till första årskurs bör barnet ha de färdigheter som krävs, till detta hör ett välfungerande och ändamålsenligt språk. (Närpes stad, plan för småbarnspedagogik, 2022).

I Närpes plan för småbarnspedagogik nämns språket som en av de viktigare helheterna för fostran och undervisning. Fokus ska riktas på att bygga upp och värna om språket: att stödja språket genom tal, sagor, rim och ramsor; att berätta och benämna samt även att använda tecken som stöd och visuella hjälpmedel. Detta ska implementeras i den dagliga verksamheten. (Närpes stad, plan för småbarnspedagogik, 2022). I det mångkulturella Närpes utgör flerspråkighet en viktig del av vardagen även på daghemmen. Flera olika språk finns närvarande och personalens uppgift är att förstå språkens kulturella och individuella betydelse och hur dessa språk kan stödjas av verksamheten (Närpes stad, plan för småbarnspedagogik, 2022). Dessutom klargör planen för småbarnspedagogik att personalen har ett ansvar för att medvetet använda det egna språket och utgöra språkliga modeller för barnen. Personalen har en viktig roll i att uppmuntra barnets språkliga färdigheter och ge barnen tid till att uttrycka sig (Närpes stad, plan för småbarnspedagogik, 2022).

Syfte och hypotes

Syftet med den genomförda studien var att undersöka hur samtalen ser ut på daghemmen i Närpes. Mer ingående var forskaren intresserad av att få kunskap om hur språkstimulansen ser ut för de barn som deltar i småbarnspedagogiken i Närpes. Studien valde att fokusera på interaktionen mellan personalen och barnen eftersom det ofta är personalen som handleds av talterapeuten. Det mångprofessionella samarbetet är en viktig grund för barnets rehabilitering. Forskningsfrågorna för studien lyder:

1. ”Är miljön på daghemmen i Närpes språkstimulerande enligt observationsverktyget CSCOT”
2. ”Vilken typ av kommunikation sker mellan personal och barn på daghem i Närpes”
3. ”Finns en skillnad i hur mycket språkstimulans som sker i olika situationer”.

Forskningsfrågorna valdes eftersom studier har kunnat visa att kommunikationen mellan den vuxne och det enskilda barnet är viktigt för språkutvecklingen. I en stor grupp är det också intressant för talterapeuten att ha koll på vilka sätt det enskilda barnet får språkstöd och i vilken utsträckning. Utifrån tidigare forskningsresultat och forskarens egen erfarenhet av arbete på daghem formulerades hypoteserna:

- 1) Språkmiljön på daghemmen varierar mycket från situation till situation men miljön är mestadels språkstimulerande enligt CSCOT. Mängden språklig stimulans som barnen får varierar mycket från situation till situation.
- 2) Kommunikationen mellan personalen och barnen är mestadels sådan där barnet är initiativtagare och den vuxna svarar barnet. Personalen är uppmärksam på barnens kommunikation men skulle ha möjlighet att ge mer språkstimulans i form av fler öppna frågor och mer uppmuntran till turtagning.
- 3) I organiserade situationer så som samlingar och bokstunder är språkstimulansen större och mer varierande än i icke-organiserade situationer som fri lek. Indelning i smågrupper leder till att personalen har möjlighet att ge barnen mer språklig stimulans än i större grupper. I smågrupper använder sig personalen även av fler språkstödande metoder så som gester, bildstöd och det förekommer mer talturer och samtalstid per barn.

Metod

Avhandlingens metodkapitel börjar med en beskrivning av studiens genomförande och de praktiska arrangemang som gjorts. Därefter kommer en presentation av studiens

deltagare. Slutligen presenteras hur datainsamling och dataanalys organiserats samt även en kort beskrivning av verktyget som användes till datainsamlingen. Forskningen gjordes som del i ett samarbete mellan två logopedistuderande vid Åbo Akademi kring språkmiljön på daghemmen i Närpes. Samarbetet kommer resultera i två avhandlingar som båda kommer diskutera språkmiljön på daghemmen i Närpes ur två olika synvinklar.

Genomförande

Forskningen startade våren 2022. Ett första etiskt tillstånd sändes in och fick godkänt 30 maj 2022. På grund av att forskarna inte fick tag i den tekniska utrustning som det första etiska tillståndet godkänt gjordes en ny forskningsplan hösten 2022. Det etiska tillståndet beviljades av forskningsetiska nämnden vid Åbo Akademi den 8 december 2022. Även Närpes Stad har godkänt forskningsplanen.

Chefen för småbarnspedagogik i Närpes kontaktades i början av sommaren 2022 och hon rekommenderade två daghem som skulle passa till studien. Daghemmen var sådana där andelen barn med svenska som modersmål och barn med annat hemspråk än svenska ansågs återspegla resten av Närpes på ett bra sätt. Daghemmen kontaktades hösten 2022 och materialinsamling gjordes januari 2023.

Samtyckesblanketter delades ut till vårdnadshavare och personal. Vårdnadshavarnas blanketter översattes från svenska även till vietnamesiska och engelska på daghemspersonalens begäran, se bilaga B. I personalens samtyckesblankett ingick även ett frågeformulär där personalen fått svara på frågor gällande den egna kunskapen om barns språkutveckling, se bilaga A.

Deltagare

I studien deltog personal och barn från två daghem i Närpes. Antalet barn där vårdnadshavarna gav sitt godkännande till att låta barnen delta i videoinspelningen var 30. Uppdelningen mellan de två daghemmen var 14 barn och 16 barn. En avdelning från vardera

daghem deltog. Barnen som deltog i videoinspelningen är födda 2018–2019. Personalen var totalt nio. Uppdelningen av personalen mellan de två daghemmen var fem personal och fyra personal. Av personalen hade två en yrkeshögskola eller universitetsutbildning, en av dessa hade kandidatexamen inom småbarnspedagogik och en var utbildad socionom. Fyra i personalen hade examen som motsvarade andra stadiets utbildning med inriktning på barn. Två i personalen hade en andra stadiets examen inom annat område.

I det informerade samtycket, se bilaga A., till personalen efterfrågades information om personalen utbildning och kunskap inom barn språkutveckling. På frågan ”Hur mycket vet du om språkutvecklingen hos barn?” svarade två att de vet ”mycket”, resten svarade ”en del”. Svartalernativet bestod av en VAS-skala med alternativen ”inget”, ”en del” och ”mycket”. Personalens längd på erfarenhet av arbete med barn varierade från tre månader till 12 år.

Datainsamling och analys

Som datainsamlingsmetod valdes video- och ljudinspelning för att forskarna i efterhand skulle kunna analysera materialet flertalet gånger. En inspelning möjliggjorde även en jämförelse mellan de olika daghemmen. Genomförandet av en observationsstudie i stället för en enkätstudie möjliggjorde en djupare analys av språkmiljön på daghemmen.

Datainsamlingen gjordes genom att använda en kamera av märket GoPro. GoPro kameran filmar i vidvinkel och har bra ljudupptagningsförmåga. Dessutom är GoPro kameran stöt- och vattentålig vilket passade daghemsmiljön bättre än exempelvis en vanlig systemkamera. Kameran lånades av yrkesakademin i Österbotten, enheten i Närpes.

Forskningsledarna besökte daghemmen cirka en vecka före insamlingen för att informera om vad som förväntades av daghemmen och ge praktisk vägledning kring hur utrustningen användes. Daghemmen ombads filma minst en situation som var tänkt att vara språkstimulerande och en situation där daghemmet själva fick välja vilken typ av verksamhet

som utfördes. Situationen som daghemmet själv fick styra över kunde exempelvis vara fri lek, pyssel, matsituation med mera. Totalt ombads två daghem filma tre timmar från morgonen under två dagar i rad. På grund av strul med kamerornas batterier blev den sammanlagda tiden filmat material cirka tio timmar.

Till dataanalysen valdes videor ut så att den totala tiden motsvarade cirka en timmes inspelning från vardera daghemmet för vardera analysen. Videorna till den första analysen valdes så att det inom varje timme rymdes ca. 20 minuter smågruppsverksamhet, 20 minuter fri lek och 20 minuter sagoläsning och eller bokaktivitet. Till den andra analysen valdes totalt en timme organiserade situationer och totalt en timme icke-organiserade situationer. Den totala tiden på en timme stöds av Dockrells metoddiskussion (Dockrell et al. 2012).

Forskningsledarna tittade gemensamt igenom det tio timmar långa materialet och skrev en kort förklaring till varje video. Förklaringen kunde exempelvis vara ”video 1: bokläsning samt matsituation.” Efteråt valdes de videor ut som motsvarade de situationer som önskades för att besvara forskningsfrågorna.

Videorna sågs därefter av forskningsledaren igen och observationsverktyget fylldes i på ett sätt som ämnade efterlikna den svenska studiens genomförande (Waldmann et.al., 2017). Den svenska översättningen av observationsverktyget användes för resultatsammanställningen. Forskningsledaren såg varje video en gång och fyllde i observationsverktyget enligt de angivna instruktionerna. Undantag gjordes då exempelvis bakgrundsljud störde på ett sådant sätt att forskningsledaren inte hörde. I sådana fall spolades den missade sekvensen tillbaka och sågs ytterligare en gång.

När observationsverktyget var ifyllt sågs videorna en gång till för att kontrollera att den första analysen var pålitlig. Bedömningen blev att den första analysen kunde anses pålitlig och inga ändringar gjordes i resultatet efter den kontrollen.

Eftersom observationsverktyget ursprungligen är menat att fyllas i på plats i realtid beslutades att videoanalysen endast gjordes vid ett tillfälle. Detta medförde att resultaten kan jämföras med tidigare resultat där observatören deltagit på plats under observationen.

Communicating Supportive Classroom Observation Tool

För dataanalysen användes den svenska versionen av observationsverktyget Communicating Supportive Classroom Observation Tool. Verktyget är utformat av Dockrell et al. (2012, 2015) i syfte att användas av lärare och forskare för att kunna kartlägga språkmiljön i klassrummet. CSCOT är framtaget i Storbritannien och normerad på barn i åldern 4–7 år. Observationsverktyget CSCOT har även visat sig vara värdefullt för psykologer, speciallärare och talterapeuter i det kliniska arbetet (Ebbels et al., 2018).

En svensk version av observationsverktyget utarbetades av Skolverket (2016), den svenska översättningen har använts i denna studie. I den svenska studien användes verktyget för klassrum där elever i årskurs ett fick sin undervisning. Dessa barn är något äldre än de barn som deltog i denna studie, men verktyget antas ändå vara reliabelt. Detta eftersom originalstudien innehöll barn i ålder 4 år och uppåt och denna studies deltagare varierar mellan 3–5 år.

Observationsverktyget består av tre dimensioner som vardera innehåller ett antal olika påståenden. Som tidigare nämnts kunde Dockrell et al. (2012, 2015) konstatera att en god språklig lärmiljö har tre viktiga kännetecken, att miljön är utformad för språkinläring, att tillfällen för språkinläring finns samt att interaktionen stödjer språkinläring. I den svenska översättningen har dessa tre kännetecken betecknats som miljö, lärtillfällen och interaktioner vilket även kommer användas i denna studie.

Till dimensionen miljö delades poäng ut enligt det som syns på samtliga videoinspelningar. Här är det viktigt att poängtera att sådant som inte syns i videoinspelningen inte heller gav poäng på dimensionen. Huruvida exempelvis

musikinstrument finns tillgängliga i andra rum än de som syns i videoinspelningen eller inte beaktas ej. Dimensionen miljö utgjordes av sammanlagt 19 påståenden som vardera kunde ge 1 poäng.

Dimensionen lärtillfällen består av fem påståenden. I denna dimension räknades antalet observationer upp till fem gånger, det vill säga antingen fylldes ej observerat i eller observerat samt hur många observationer som noterades under tiden. Det en timme långa materialet granskades och observationsverktyget fylldes i. Poäng gavs då ett påstående kunde observeras i en situation. För att flera observationer skulle kunna göras behövde påståendet observeras flera gånger i olika situationer under den en timme långa inspelningen.

Dimensionen interaktioner består av 20 påståenden som vardera ger max fem poäng. Liksom i dimensionen lärtillfällen väljs antingen ej observerat eller observerat. Ifall påståendet observerats fler än en gång räknas antalet observationer. Antalet observationer av ett enskilt påstående räknas maximalt fem gånger.

I den brittiska studien kunde det konstateras att dimensionen motsvarande miljö oftast var den som fick högst poäng, följt av interaktioner. Lärtillfällen var den dimension som fick lägst poäng (Dockrell et al. 2015). I studien tas det fasta på mängden forskning som finns kring de respektive dimensionerna och presenterar detta som en möjlig orsaksfaktor till varför höga poäng på miljö var vanligast medans de andra dimensionerna ofta fick lägre. Studien menade att den stora mängden forskning kring den fysiska språkmiljön skulle leda till att exempelvis daghemspersonalen arbetar mer aktivt kring det temat än kring de andra dimensionerna.

Efter den huvudsakliga observationen av de tre dimensionerna gjordes ytterligare en observation där totalt en timme organiserade situationer samt totalt en timme icke-organiserade situationer analyserades. Situationerna valdes ut ur det totala materialet så att 30 minuter organiserade situationer från Daghem 1 och 30 minuter från Daghem 2 fanns med. I

kapitlen *organiserade situationer* och *icke-organiserade situationer* kommer resultatet från observationsverktyget redovisas gällande dessa två kategorier. Resultatet från dessa observationer ämnar svara på forskningsfråga 2.

Resultatdiskussion

Resultatdelen struktureras enligt forskningsfrågorna. Första forskningsfrågan, ”Är miljön på daghemmen i Närpes språkstimulerande enligt observationsverktyget CSCOT”, besvaras under rubriken *Totalt resultat på de tre dimensionerna*. Det totala poängantalet per varje enskild dimension diskuteras i relation till tidigare forskning.

Forskningsfråga nummer två, ”Vilken typ av kommunikation sker mellan personal och barn på daghem i Närpes”, besvaras genom en redovisning över observerade och icke-observerade påståenden under inspelningstillfället inom de olika dimensionerna. Resultat för forskningsfråga två presenteras under rubrikerna *Miljö*, *Lärtillfällen* och *Interaktioner*. Det sammanställda resultatet ger en fingervisning till vilken typ av språkstimulans som barnen har tillgång till och i vilken situation.

Forskningsfråga nummer tre, ”Finns en skillnad i hur mycket språkstimulans som sker i olika situationer”, besvaras under rubrikerna *Organiserade situationer* och *Icke-organiserade situationer*. Med hjälp av uppdelningen möjliggörs en jämförelse dels daghemmen och situationerna emellan.

Totalt resultat på de tre dimensionerna

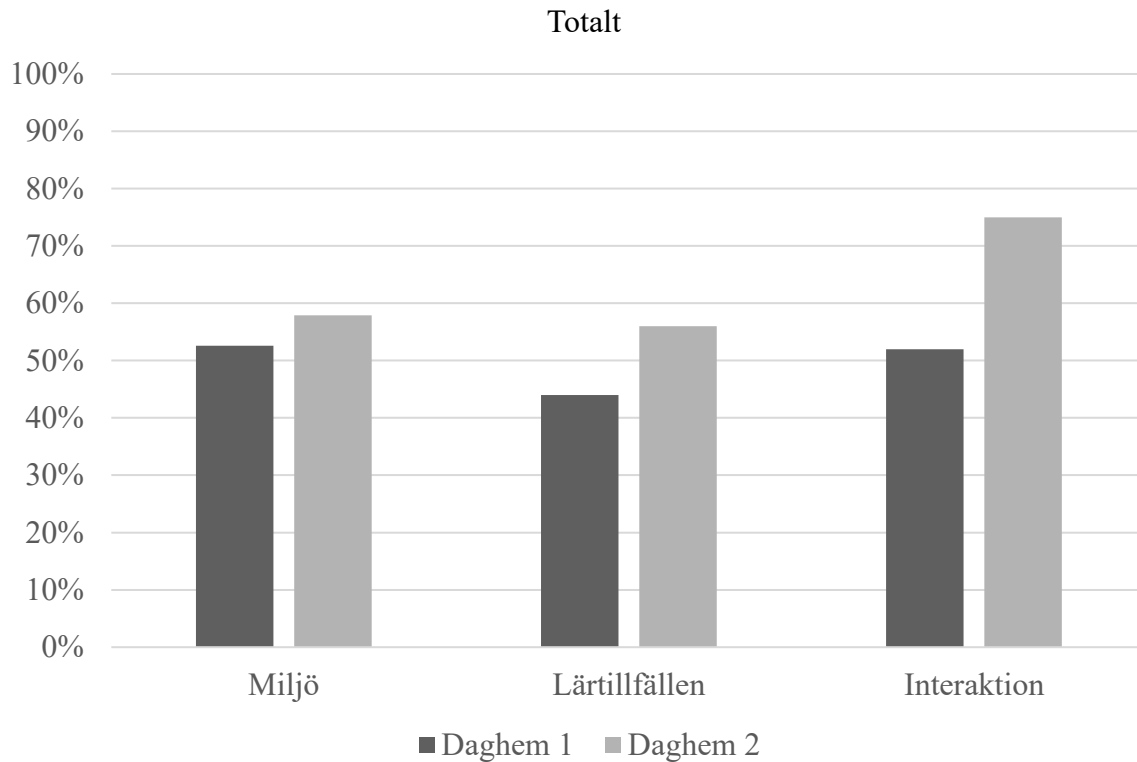
Poängfördelningen över alla tre dimensioner fördelades så att Daghem 1 fick 10/19 poäng i dimensionen miljö, 11/25 poäng i dimensionen lärtillfällen och 52/100 poäng i dimensionen interaktioner. Daghem 2 fick 11/19 poäng i dimensionen miljö, 14/25 poäng i dimensionen lärtillfällen och 75/100 poäng i dimensionen interaktioner, se figur 1.

Vid jämförelse mellan de två daghemmen kan det konstateras att språkmiljön ter sig snarlik varandra, men att ett daghem fick något fler poäng i alla dimensioner. Eftersom studien inte ämnar jämföra daghemmen mot varandra, utan endast observera språkstimulansen på daghemmen i Närpes som helhet, sammanställs ett medeltal av observationerna som jämförs mot tidigare forskning. Medeltalet för dimensionen miljö blir således 10,5 poäng, för lärtillfällen 12,5 poäng och för interaktioner 63,5 poäng.

Waldmann et.al (2017) sammanställde resultat från observationer på 20 olika klassrumskontexter med elever på årskurs 1 i Sverige. Klassrummen fick i medeltal 13,2, SD = 2,8 i dimensionen miljö. Lärtillfällen blev i medeltal 7 poäng, SD = 4,4. Interaktioner fick i medeltal 44,8 poäng, SD = 17,7.

Dockrell et al. (2012) kunde i sin studie med resultat från sammanlagt 38 förskoleklasser (barn i åldern 4–5 år), 35 förstaklasser (barn i åldern 5–6 år) och 28 andraklasser (barn i åldern 6–7 år) se klara mönster gällande poängfördelning. I Dockrell et al. (2012) studie kunde det konstateras att dimensionen miljö fick signifikant fler observationer än dimensionen lärtillfällen samt att dimensionen lärtillfällen fick signifikant fler observationer än dimensionen interaktioner. Detta resultat överensstämmer ej med denna studies resultat då dimensionen interaktioner fick procentuellt flest observationer, följt av miljö och sist lärtillfällen.

Figur 1. Fördelningen av poäng inom de tre dimensioner för vardera daghemmet.

Miljö

I dimensionen miljö fick daghem ett totalt 10/19 poäng och daghem två 11/19 poäng.

Dimensionen miljö ämnar beskriva hur den fysiska miljön på daghemmen stödjer språkutvecklingen exempelvis genom material som finns framme och hur rummet kunde delas upp.

Påståenden där resultaten överensstämde och observationer skedde på både daghemmen:

- Rummet är utformat med en öppen planlösning.
- Det finns avskilda eller tysta utrymmen där elever kan ha vilostund eller delta i aktiviteter i mindre grupper och dessa utrymmen är även mindre visuellt distraherande.
- Elevers arbeten visas upp och etiketteras på ett lämpligt sätt.

- Vissa arbeten som elever gjort och andra saker som visas upp i rummet har inslag som inbjuder till kommentarer från eleverna.
- Det finns särskilda utrymmen för bokaktiviteter.
- Belysningen är god.
- Saker för fri lek är lättåtkomliga för eleverna eller väl inom synhåll för dem.
- Utrymmen för rollek är tillgängliga.

Påståenden där resultaten överensstämde men där påståenden ej kunde observeras:

- Särskilda lärandemiljöer är tydligt avgränsade i rummet.
- Särskilda lärandemiljöer är tydligt angivna med bilder/ord i rummet.
- Det finns särskilda utrymmen för literacyaktiviteter.
- Ett lämpligt urval av böcker är tillgängligt i utrymmen avsedda för bokaktiviteter, till exempel traditionella sagor, tvåspråkiga böcker, en blandning av genrer och böcker som relaterar till elevernas egna erfarenheter.
- Faktaböcker, böcker om specifika ämnen eller intressen hos eleverna är tillgängliga också i andra lärandeutrymmen.
- Pedagogiska leksaker, andra objekt (till exempel verktyg, redskap) och föremål från naturen är tillgängliga.
- Musikinstrument och andra saker att skapa ljud med är tillgängliga. Här är det viktigt att poängtera att det i videoinspelningen inte går att uttala sig om böckernas genrer samt att faktaböcker och liknande kan ha funnits bland sagoböckerna, men att ej observerat valdes eftersom det inte framkom så pass tydligt att forskaren i videoinspelningen noterade något sådant.

Påståenden där de två daghemmen skiljde sig åt:

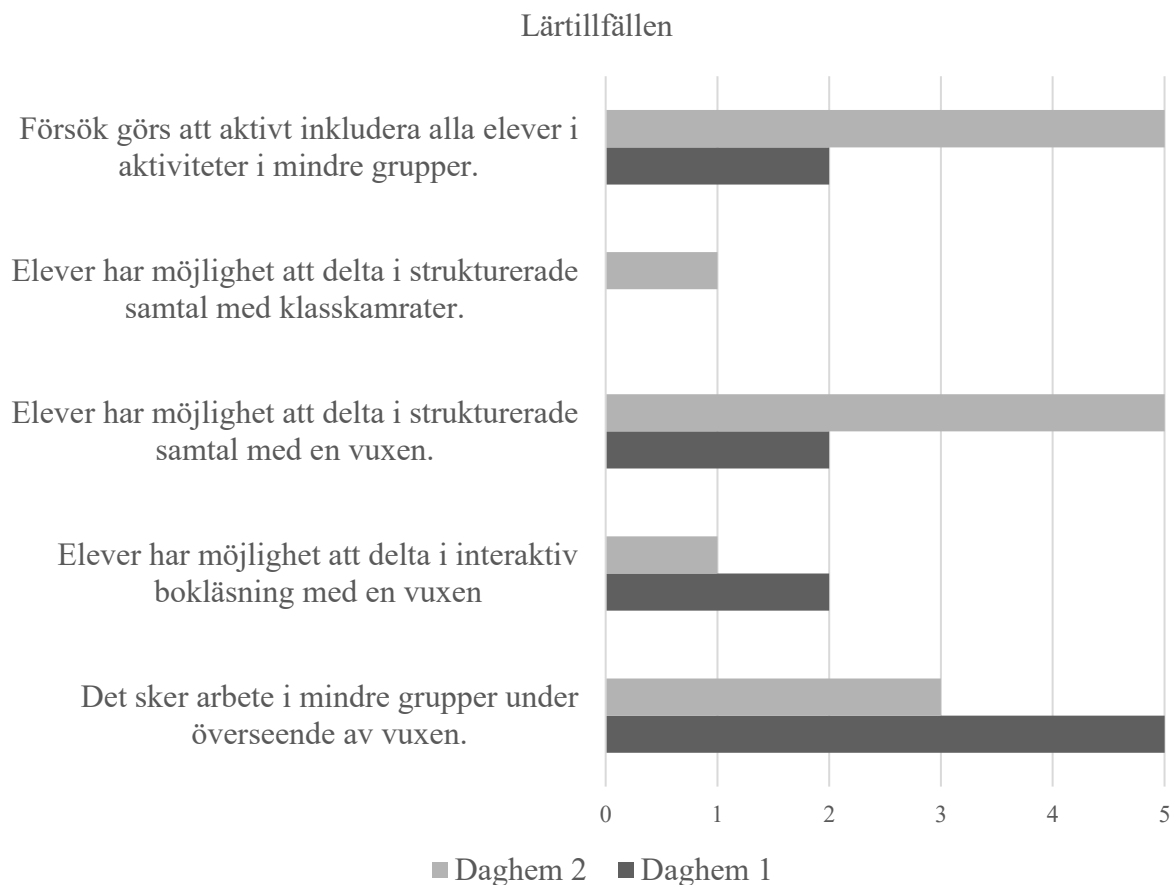
- Bakgrundsljud hålls på en sådan nivå under hela observationstillfället att elever och lärare lätt kan höra varandra.
- Tid mellan olika moment hanteras på ett effektivt sätt så att ljudnivån hålls nere och så att eleverna vet vad som kommer att komma.
- Majoriteten av läranderesurserna och lärandematerialet är etiketterade med bilder/ord.
- Utomhuslek (om detta sker) inkluderar fiktiva rollekar.

I videoinspelningen från det ena daghemmet förekom mer fri lek och tid mellan verksamhet än från det andra daghemmet. Gällande bakgrundsljudet kunde det tydligt märkas skillnader mellan de två daghemmen. Det ena daghemmet använde sig under inspelningen av smågrupper även i tiden mellan den organiserade verksamheten, exempelvis påklädning och kösituationer. Detta resulterade i mindre bakgrundsljud.

Lärtillfällen

Dimensionen lärtillfällen dokumenterar hur ofta situationer som har möjlighet att vara språkstimulerande uppstår. En observation av ett påstående betyder att det finns tid och möjlighet för de vuxna att stimulera barnens språkutveckling. Desto fler observationen desto fler möjligheter till språkstimulans. I dimensionen lärtillfällen fick Daghem 1 totalt 11/25 poäng och Daghem 2 fick totalt 14/25, se figur 2 för närmare beskrivning av poängfördelningen.

I påståendet ”Det sker arbete i mindre grupper under överseende av vuxen” fick daghemmen poäng enligt varje ny liten grupp som syntes under den en timme långa inspelningen. Daghemmet som över lag hade mer verksamhet i smågrupp fick lägre poäng än det andra eftersom smågruppen var densamma över en längre tid. På daghemmet där den sammanlagda tiden smågruppsverksamhet var lägre byttes grupperna oftare vilket ledde till högre poäng.

Figur 2. Poängfördelning i dimensionen lärtillfällen. X-axeln motsvarar poängfördelningen på max. fem observationer.

Interaktioner

Inom dimensionen interaktioner behandlas hur de vuxna i rummet kommunicerar med eleverna, och i detta fall barnen. Denna dimension är den som bäst överensstämmer med studiens huvudsyfte. Många observationer i dimensionen interaktioner betyder att personalen tar vara på de lärtillfällen som uppstår och aktivt stöder barnens språkutveckling på olika sätt (se figur 3.).

Dockrell et al. (2012) kunde konstatera att vissa påståenden var oftare förekommande än andra. Att vuxna använder elevers namn, gestvändning, bekräftelse och att upprepa mer eller mindre exakt det som barnet uttrycker var påståenden som kunde konstateras förekomma ofta. Att uppmuntra turtagande, etiketterande av aktiviteter, uppmärksamma non-

verbal kommunikation och att erbjuda språkliga alternativ var påståenden som kunde konstateras förekomma sällan, överlag en gång eller färre än en gång under alla observationer.

Påståenden som båda daghemmen fick 5 fulla observationer på:

- Vuxna använder elevers namn för att få deras uppmärksamhet.
- Vuxna går ner till elevers ögonhöjd när de interagerar med dem.
- Bekräftelse: vuxna svarar på majoriteten av elevers yttranden genom att bekräfta att de har förstått elevernas intentioner. Vuxna ignorerar inte elevers försök till interaktion.
- Utvidgning: vuxna repeterar det som elever säger och utvidgar deras yttranden syntaktiskt eller semantiskt.
- Etiketterande: Vuxna erbjuder etiketter för kända och nya handlingar/händelser, objekt och abstrakta fenomen (till exempel ordklasser och matematiska formler).
- Öppna frågor: Vuxna ställer öppna frågor som utvidgar elevers tänkande (till exempel frågor som inleds med vad, var, när, hur och varför).

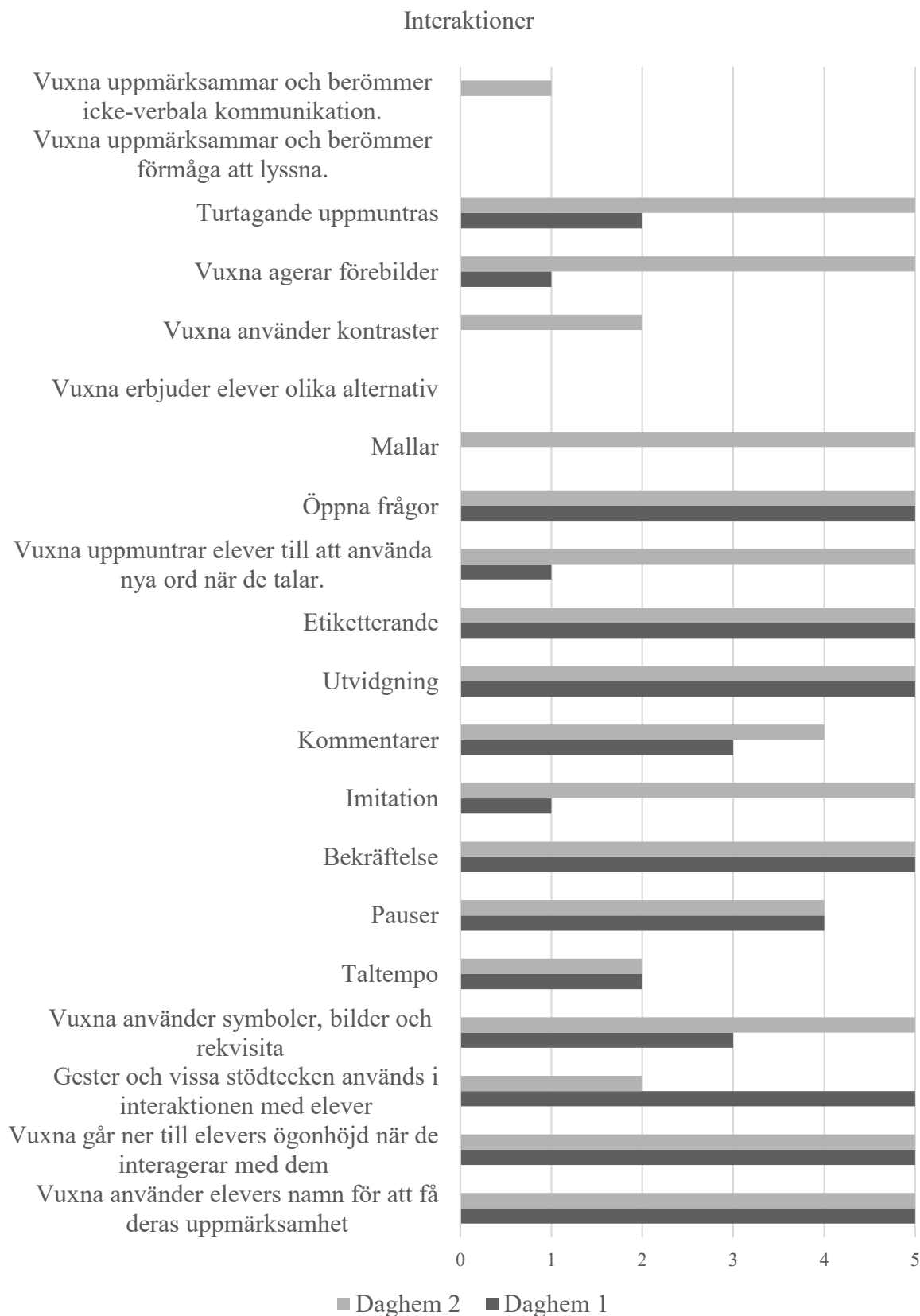
Påståenden som Daghem 1 fick fulla observationer på men inte Daghem 2: Inga.

Påståenden som Daghem 2 fick fulla observationer på men inte Daghem 1:

- Vuxna använder symboler, bilder och rekvizita för att förstärka språkliga yttranden.
- Gester och vissa stödtecken används i interaktionen med elever.
- Imitation: Vuxna imiterar och repeterar det som elever säger mer eller mindre exakt.
- Vuxna uppmuntrar elever till att använda nya ord när de talar.
- Mallar: Vuxna erbjuder mallar/rutiner för att representera en aktivitet (till exempel hur man skriver en labbrapport) och engagerar elever i kända mallar/rutiner (till exempel Nu ska vi skriva en recension av boken. Hur börjar vi en recension?)

Påståenden som varken Daghem 1 eller Daghem 2 fick fulla observationer på:

- Taltempo: Vuxna talar långsamt med elever och ger dem gott om tid att svara och modellera turtagning i interaktionen.
- Pauser: Vuxna pausar förväntansfullt och ofta när de interagerar med elever för att uppmuntra dem att delta aktivt i samtal.
- Kommentarer: Vuxna kommenterar det som händer eller det som elever gör.
- Vuxna erbjuder elever olika alternativ (till exempel Vill du läsa en bok eller öva på att skriva?).
- Vuxna använder kontraster för att göra elever uppmärksamma på skillnader mellan olika ord och mellan olika syntaktiska strukturer.
- Vuxna uppmärksammar och berömmar elevers förmåga att lyssna.
- Vuxna uppmärksammar och berömmar elevers icke-verbala kommunikation.

Figur 3. Poängfördelning i dimensionen lärtillfällen. X-axeln motsvarar poängfördelningen på max. 5 observationer.

Organiserade situationer

De organiserade situationerna bestod av samling, pysselstund vid bord och sagostund i mindre grupp. Situationerna är sådana där personalen förväntas aktivt arbeta pedagogiskt och språkstimulerande. Antalet barn i de organiserade situationerna varierade mellan fyra och nio. I fyra av fem situationer som valdes till observationen organiserade situationer var barnantalet mindre än fem. Situationer där barnantalet hölls under tio valdes till de organiserade situationerna med tanke på att resultatet även skulle spegla smågruppsverksamhetens eventuella fördelar på daghemmet. Ur videomaterialet valdes sådana situationer som bäst passade de beskrivna kategorierna.

Påståenden som kunde observeras under de organiserade situationerna:

- Vuxna använder elevers namn för att få deras uppmärksamhet.
- Vuxna går ner till elevers ögonhöjd när de interagerar med dem.
- Gester och vissa stödtecken används i interaktionen med elever.
- Vuxna använder symboler, bilder och rekvisita för att förstärka språkliga yttranden.
- Taltempo: Vuxna talar långsamt med elever och ger dem gott om tid att svara och modellerar turtagning i interaktionen.
- Pauser: Vuxna pausar förväntansfullt och ofta när de interagerar med elever för att uppmuntra dem att delta aktivt i samtal.
- Bekräftelse: Vuxna svarar på majoriteten av elevers yttranden genom att bekräfta att de har förstått elevernas intentioner. Vuxna ignorerar inte elevers försök till interaktion.
- Imitation: Vuxna imiterar och repeterar det som elever säger mer eller mindre exakt.
- Kommentarer: Vuxna kommenterar det som händer eller det som elever gör.

- Utvidgning: Vuxna repeterar det som elever säger och utvidgar deras yttranden syntaktiskt eller semantiskt.
- Etiketterande: Vuxna erbjuder etiketter för kända och nya handlingar/händelser, objekt och abstrakta fenomen (till exempel ordklasser och matematiska formler).
- Vuxna uppmuntrar elever till att använda nya ord när de talar.
- Öppna frågor: Vuxna ställer öppna frågor som utvidgar elevers tänkande (till exempel frågor som inleds med vad, var, när, hur och varför).
- Vuxna använder kontraster för att göra elever uppmärksamma på skillnader mellan olika ord och mellan olika syntaktiska strukturer.
- Vuxna agerar förebilder för ett språk som eleverna ännu inte själva producerar.
- Turtagande uppmuntras.

Påståenden som fick 0–4 observationer under de organiserade situationerna:

- Vuxna uppmuntrar elever till att använda nya ord när de talar.
- Mallar: Vuxna erbjuder elever mallar/rutiner för att representera en aktivitet (till exempel hur man skriver en labbrapport) och engagerar elever i kända mallar/rutiner (till exempel Nu ska vi skriva en recension av boken. Hur börjar vi en recension?).
- Vuxna erbjuder elever olika alternativ (till exempel Vill du läsa en bok eller öva på att skriva?).

Påståenden som inte kunde observeras under de organiserade situationerna:

- Vuxna uppmärksammar och berömmer elevers förmåga att lyssna.
- Vuxna uppmärksammar och berömmer elevers icke-verbala kommunikation.

Icke-organiserade situationerna

Till de icke-organiserade observationerna valdes situationer där en större del av gruppen deltog och aktiviteten var fri lek och påklädningssituation i hallen. Den fria leken hölls i mindre rum och de vuxna deltog sporadiskt i leken. Under påklädningssituationen var kommunikationen mestadels sådan att personalen talade till barnen och gav uppmaningar.

Påståenden som kunde observeras under de icke-organiserade situationerna:

- Vuxna använder elevers namn för att få deras uppmärksamhet.
- Vuxna går ner till elevers ögonhöjd när de interagerar med dem.
- Bekräftelse: Vuxna svarar på majoriteten av elevers yttranden genom att bekräfta att de har förstått elevernas intentioner. Vuxna ignorerar inte elevers försök till interaktion.
- Kommentarer: Vuxna kommenterar det som händer eller det som elever gör.
- Öppna frågor: Vuxna ställer öppna frågor som utvidgar elevers tänkande (till exempel frågor som inleds med vad, var, när, hur och varför).

Påståenden som fick 0–4 observationer under de icke-organiserade situationerna:

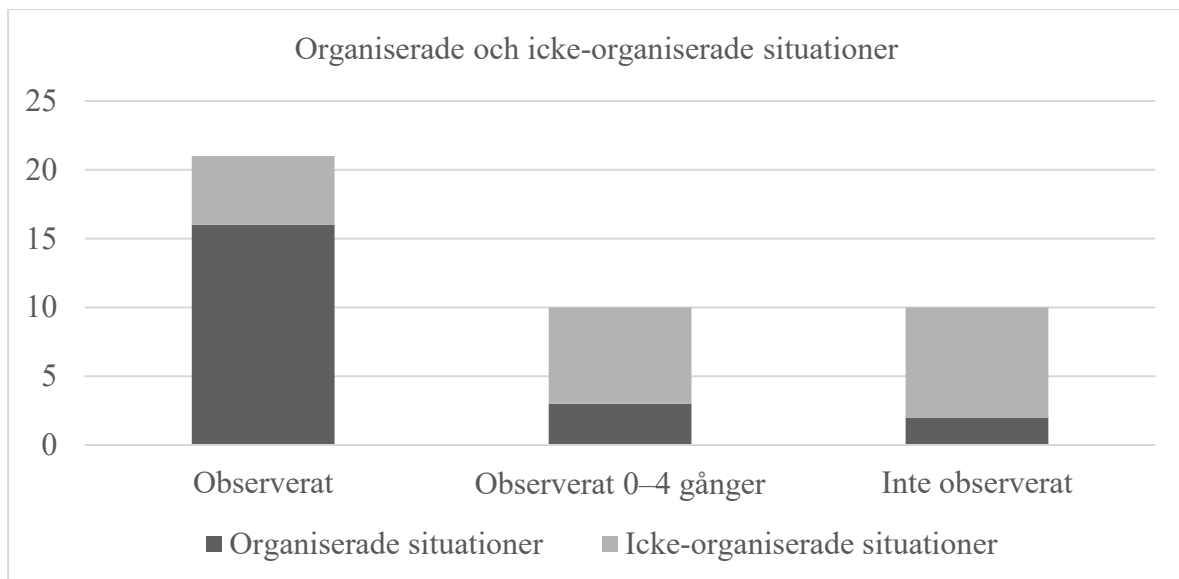
- Gester och vissa stödtecken används i interaktionen med elever.
- Vuxna använder symboler, bilder och rekvisita för att förstärka språkliga yttranden.
- Taltempo: Vuxna talar långsamt med elever och ger dem gott om tid att svara och modellerar turtagning i interaktionen.
- Pauser: Vuxna pausar förväntansfullt och ofta när de interagerar med elever för att uppmuntra dem att delta aktivt i samtal.
- Imitation: Vuxna imiterar och repeterar det som elever säger mer eller mindre exakt.
- Utvidgning: Vuxna repeterar det som elever säger och utvidgar deras yttranden syntaktiskt eller semantiskt.

- Etiketterande: Vuxna erbjuder etiketter för kända och nya handlingar/händelser, objekt och abstrakta fenomen (till exempel ordklasser och matematiska formler).

Påståenden som inte fick någon observation under de icke-organiserade situationerna:

- Vuxna uppmuntrar elever till att använda nya ord när de talar.
- Mallar: Vuxna erbjuder elever mallar/rutiner för att representera en aktivitet (till exempel hur man skriver en labbrapport) och engagerar elever i kända mallar/rutiner (till exempel Nu ska vi skriva en recension av boken. Hur börjar vi en recension?).
- Vuxna erbjuder elever olika alternativ (till exempel Vill du läsa en bok eller öva på att skriva?).
- Vuxna använder kontraster för att göra elever uppmärksamma på skillnader mellan olika ord och mellan olika syntaktiska strukturer.
- Vuxna agerar förebilder för ett språk som eleverna ännu inte själva producerar.
- Turtagande uppmuntras.
- Vuxna uppmärksammar och berömmar elevers förmåga att lyssna.
- Vuxna uppmärksammar och berömmar elevers icke-verbala kommunikation.

Vid en jämförelse mellan de organiserade och de icke-organiserade situationerna märks direkt att antalet observerade interaktioner är långt fler i de organiserade situationerna, se figur 4. I de organiserade situationerna var det hela 16 påståenden som fick fulla poäng, jämfört med de icke-organiserade situationernas fem påståenden. Påståenden som inte kunde observeras överhuvudtaget var endast två i de organiserade situationerna. I den kvalitativa analysen märks att de vuxna kan hålla ett helt annat fokus på det enskilda barnet i de organiserade situationerna.

Figur 4. Jämförelse mellan antal observationer i organiserade och icke-organiserade situationer.

Slutdiskussion

Syftet med den här studien var att kartlägga språkmiljön på daghemmen i Närpes för att ge daghemspersonal, daghemsföreståndare, specialbarntädgårdslärare och talterapeuter insyn i hur språkstimulansen i praktiken ser ut för barn som deltar i småbarnspedagogiken. Även andra yrkesgrupper än de ovan nämna kan dra nytta av resultaten.

Språkstimulansen på daghemmen i Närpes

Detta kapitel ämnar diskutera och svara på forskningsfrågorna ”är miljön på daghemmen i Närpes språkstimulerande enligt observationsverktyget CSCOT” och ”vilken typ av kommunikation sker mellan personal och barn på daghem i Närpes”. Från forskningsfrågorna formulerades hypotes ett och två.

- 1) Språkmiljön på daghemmen varierar mycket från situation till situation men miljön är mestadels språkstimulerande enligt CSCOT. Mängden språklig stimulans som barnen får varierar mycket från situation till situation.
- 2) Kommunikationen mellan personalen och barnen är mestadels sådan där barnet är initiativtagare och den vuxna svarar barnet. Personalen är uppmärksam på barnens kommunikation men skulle ha möjlighet att ge mer språkstimulans i form av fler öppna frågor och mer uppmuntran till turtagning.

Att språkstimulansen varierar från situation till situation anses vara naturligt eftersom vissa situationer naturligt kräver mer kommunikation än andra. Dessutom kan det antas att typen av interaktion också ändrar form beroende på vilken typ av aktivitet som försiggår. I den kvalitativa analysen som gjorts kunde hypotes ett bekräftas. Den totala mängden poäng på observationsverktygets delar står sig väl i jämförelse med den normativa data som kan hämtas från tidigare studier gjorda med CSCOT och den svenska versionen av observationsverktyget (Waldmann et al., 2017).

Samtidigt noteras en variation över de olika dimensionerna och mellan daghemmen. Lärtillfällen var den dimension som fick procentuellt lägst poäng på båda daghemmen och även i medeltal. Ett påstående som stack ut var ”elever har möjlighet att delta i strukturerade samtal med klasskamrater”. Under observationstillfället kunde endast 1 poäng delas ut på ett av daghemmen.

Det verkar finnas en tendens där personalen glömmer bort att aktivt involvera barnen även i samtal med varandra. Justice & Ezell (2000) kunde konstatera att en mer avancerad språkbrukare stöttar barnens språkutveckling både gällande produktion och förståelse. En sådan avancerad språkbrukare kan även vara ett jämnårigt barn som hunnit längre i språkutvecklingen än barnet i fråga, vilket ska dras nytta av. Att sammanföra barn som hunnit längre i sin språkutveckling med barn som inte hunnit lika långt i strukturerade samtal stärker alltså det svagare barnets språk samtidigt som den vuxne har möjlighet att påverka på andra sätt.

På båda daghemmen arbetades det flitigt med mindre grupper under överseende av vuxen vilket syns i resultatet. Ena daghemmet höll dock kvar grupperna en längre tid vilket resulterade i att ljudnivån sjönk och kunde hållas nere även mellan momenten. En lugn och trygg miljö bidrar till kommunikation och gör att barn och personal kan intressera sig och lyssna på vad den andre kommunicerar (Sandberg et al., 2016).

Den totala mängden poäng inom dimensionen miljö skiljer sig mellan daghemmen med endast en poäng, och dimensionen miljö är den som fått näst mest poäng procentuellt. Det som skiljer sig mest åt inom denna dimension är observationer kring bakgrundsljud och hur tiden mellan de strukturerade situationerna hanterades. Mindre barngrupp resulterade i en tydlig sänkning av bakgrundsljud och ökning i interaktion. På daghem ett kunde det tydligt ses att kommunikationen mellan vuxna och barn markant ökade i de situationer som var strukturerade. Dessa strukturerade situationer var samling, bokläsning och pysselstund. Det

kunde även konstateras att daghem ett fick något färre poäng i observationsverktyget vilket kan sammankopplas med att den fria stunden samlade ihop färre poäng på daghem ett än på daghem två. Till följd av anonymiseringen av daghemmen diskuteras inte mer i detalj hur dessa två situationer såg ut.

På daghemmen som deltog i studien fanns bildstöd tillgängligt till viss del men det finns möjligheter att utvidga detta. I den kommande avhandlingen från samma material kommer språkstödande metoder mer ingående diskuteras (Yrttiaho, u.å.).

Att dimensionen interaktioner procentuellt sett var den som fick flest poäng är intressant i jämförelse med Dockrell et al. (2012) resultat. I studien fick dimensionen interaktioner konsekvent minst poäng (Dockrell et al., 2012). Detta kan dels vara ett resultat av att endast två daghem deltog i studien, dels av att endast en bedömare analyserat materialet i denna studie. Det kan även spekuleras kring ifall resultatet eventuellt är ett resultat av Närpes mångkulturalitet och att diskussioner redan länge förts kring stöd av barn med annat hemspråk än svenska. Mångkulturaliteten leder eventuellt till att personalen är medveten om språk på ett annat sätt än i ett enspråkigt daghem.

Bortsett från sådant kan det konstateras att daghemmen över lag presterar väl på dimensionen interaktioner. Båda daghemmen kom över 50 % i observationer vilket är högre än medeltalet i Waldmann et al. studie från 2017. Att daghemmen fick högre medeltal än i studien från Waldmann et al. (2017) betyder att språkstimulansen verkar vara bättre i denna studie än i klasserna som deltog i Waldmanns et al. studie. Huruvida detta betyder att språkstimulansen är tillräckligt bra eller inte kan det inte tas ställning till utifrån den genomförda studien.

I dimensionen interaktioner sticker ”Vuxna uppmärksammar och berömmar icke-verbal kommunikation”, ”Vuxna uppmärksammar och berömmar förmåga att lyssna” samt ”Vuxna erbjuder elever olika alternativ” ut som påståenden där lite poäng samlats in, se

Figur 3. Dessa påståenden kan alla sammankopplas med den lekfulla och öppna attityden till språket som Cabell et al. (2015) efterlyser. Att språk kan vara mer än det signalerande talade språket bör uppmärksammas hos barnen, speciellt hos de barn som av någon anledning kommit i gång senare med språkutvecklingen. Detta bekräftar till viss del den andra hypotesen som var att kommunikationen mellan personal och barn mestadels sådan där barnet tar initiativ.

Andra faktorer som kunde lyftas upp som viktiga för språkstöd är anpassade av taltempo, att pausera ofta samt att flitigt kommentera det som eleverna gör. Dessa faktorer kunde observeras under de organiserade situationerna men ej under den blandade första analysen av dimensionen interaktioner.

I flertalet påståenden lyckas daghemmen med marginal få fulla poäng. Till dessa hör användning av öppna frågor, etiketterande, utvidgning, bekräftelse, att gå ner i ögonhöjd och att använda barnens namn för att få uppmärksamhet. Att använda barnens namn och att bekräfta var påståenden som Dockrell et al. (2012) även funnit vara sådana som frekvent fått höga poäng. Att ställa kontrollfrågor till barnen är mycket vanligt förekommande i den individorienterade kulturen som vi lever i (Salameh & Nettelbladt, 2018) och görs naturligt av vuxna. Även att gå ner i ögonhöjd och använda namnet för att uppmärksamhet görs naturligt. Att bekräfta, etikettera och utvidga kan ses som en del av ett gott pedagogiskt sammanhang där barnet får sätta ord på de egna tankarna samt utöka den befintliga uttrycksförmågan.

Hur olika situationer skiljer sig åt gällande språkstimulans

Utöver den första analysen gjordes en andra analys där videomaterialet delades upp enligt en ny frågeställning. Denna gång var målet att besvara frågan ”finns en skillnad i hur mycket språkstimulans som sker i olika situationer?” Med olika situationer menades här

organiserade situationer, som är tänkta att vara språkstimulerande och pedagogiska, och icke-organiserade situationer, till exempel fri lek och påklädningsituation.

Till de organiserade situationerna valdes även sådant material där barngruppens antal barn hölls lågt och vice versa till de icke-organiserade situationerna. Detta på grund av en önskan att eventuellt få en fingervisning till hur smågruppsverksamhet påverkar språkstimulansen på daghem.

Hypotesen på forskningsfrågan formulerades: ”i organiserade situationer så som samlingar och bokstunder är språkstimulansen större och mer varierande än i icke-organiserade situationer som fri lek”. Indelning i smågrupper leder till att personalen har möjlighet att ge barnen mer språklig stimulans än i större grupper. I smågrupper använder sig personalen även av fler språkstödjande metoder så som gester, bildstöd och det förekommer mer talturer och samtalstid per barn.

Vid en jämförelse av antal påståenden som fick fulla observationer bland de organiserade situationerna och bland de icke-organiserade situationerna kan studiens tredje hypotes direkt bekräftas. Som Sandberg et al. (2016) kunde konstatera främjar en lugn miljö personalens möjligheter att delta genom samspel och kommunikation. I en mindre grupp har barnen helt andra möjligheter att närma sig den vuxna vilket leder till mer interaktion.

Metoddiskussion

Som metod för de ovan genomförda studien valdes en kvalitativ analys av en observationsstudie. Att genomföra studien som en observationsstudie föreföll självklart redan från början då alternativet var en enkätstudie. Studiens syfte var att undersöka hur språkstimulansen i realiteten fungerar och inte att undersöka vad personalen anser om språkmiljön. Dessutom möjliggjorde en observationsstudie en djupare analys i de olika situationerna som kan uppstå och möjlighet att se de faktorer som är svåra att konkretisera i text så som blickar och kroppshållning. Det kan även antas vara svårt för personal att exakt

uppskatta hur många gånger per dag de exempelvis använder barnets namn eller går ner till barnets ögonhöjd i samtal då detta är saker som görs utan reflektion. En enkätanalys där personalen gjorde sådana uppskattningar skulle komma bli oexakt.

För att kunna undersöka hur språkstimulansen ter sig i verkligheten utan att forskarna skulle påverka personalens agerande valdes videoinspelning som materialinsamlings metod. Detta kontrollerade för att personalen började anpassa sig enligt att forskarna stod i rummet eller att barnen betedde sig annorlunda. En viss bias finns gällande att personal och barn var medvetna om videoinspelningen, detta kan ha påverkat resultatet.

Materialet analyserades kvalitativt då data var för litet för att uttala sig om statistiska aspekter. För att hålla arbetet på den nivå som avhandlingen kräver kunde vi heller inte utöka antalet daghem som deltog eftersom analysbördan då skulle blivit övermäktig. Nackdelar med en kvalitativ analys är att resultaten inte kan generaliseras och att det alltid finns en viss mån av osäkerhet gällande bedömmarpålitlighet. För att öka pålitligheten av bedömningen utfördes observationen så som att observatören skulle deltagit i gruppen, med den fördelen att det kunde spolas tillbaka om frågetecken uppstod. Materialet sågs i regel endast en gång för att efterlikna den ursprungliga tanken bakom CSCOT.

Förslag till fortsatt forskning

Materialet som analyserats i denna avhandling kommer resultera i ytterligare en avhandling med temat språkstödjande metoder. Förslag på fortsatt forskning i denna studie kunde vara att observera hur mycket bildstöd, gester och tecken som faktiskt användes. I denna studies resultat sågs att dessa metoder nog fanns representerade, men inte i exakt hur stor utsträckning.

Det skulle även vara intressant att ta reda på hur personalen känner igen sig i de resultat som denna studie presenterat. Finns det något i resultaten som inte överensstämde med personalens tidigare erfarenheter och tankar om hur språkmiljön på daghem ser ut, och

vad är i så fall detta? Även interventionsstudier kring de aspekter som inte kunde observeras kunde anses intressanta.

Som en del i en större helhet skulle det vara intressant att se en longitudinell studie med barn som deltagit i liknande studier som denna. Studien kunde pågå upp till grundskolans slut och jämföra hur barnen från de två daghemmen presterade och huruvida eventuella skillnader i språkstimulansen på daghem ger utslag i högre ålder.

Slutsats och implikationer

Syftet för studien var att undersöka hur språkstimulansen på daghemmen i Närpes ser ut gällande språkmiljö, lärtillfällen och interaktion. Studiens huvudfokus låg på samtalen mellan personal och barn samt hur personalen stödjer barnens språkutveckling.

Resultatet visade att de två medverkande daghemmen stod sig bättre i jämförelse med motsvarande deltagare i den svenska studien. Till viss del såg man likheter i interaktionsmönstren bland daghemmen i Närpes och de daghem som deltagit i tidigare studier i Storbritannien där samma observationsverktyg använts.

Dessutom sågs vissa likheter mellan de två daghemmen. Att de två medverkande daghemmen fick liknande resultat stödjer en överföring av resultaten även till andra daghem i Närpes. Även det faktum att chefen för småbarnspedagogiken i Närpes valde dessa daghem som representativa stödjer detta. Det är dock viktigt att ändå vara medveten om att skillnader kan förekomma. Det kan spekuleras i att resultaten är mest överförbara till daghem där andelen barn med svenska som modersmål och barn med annat hemspråk än svenska överensstämmer med daghemmen i studien. Även barngruppernas storlek påverkar.

Forskningsfrågorna besvarades genom att konstatera att språkmiljön på daghemmen i Närpes är relativt god enligt observationsverktyget CSCOT, men att utvecklingspotential finns och viss typ av interaktion kunde ökas. Daghemmen fick rätt så långt liknande resultat

vilket tyder på att språkstimulansen är jämnt fördelad mellan daghemmen. Det kunde påvisas stora skillnader i språkstimulans mellan organiserade och icke-organiserade situationer.

Genom att göra personalen medveten om viken typ av språkmiljö, lärtillfällen och interaktioner som faktiskt sker kan personalen reflektera kring dessa samt utveckla verksamheten. Att man genom organiserade situationer markant kan öka språkstimulansen är även ett viktigt fynd. Informationen är värdefull för talterapeuter och andra professionaliteter som arbetar med barns utveckling. Inriktandet av handledning och fortbildning kan med stöd av avhandlingen riktas på sådant som inte kunnat observeras på daghemmen.

Bildstödanvändning och gestanvändning är sådant som talterapeuten ofta handleder och informerar om, vilket i relation till dessa resultat eventuellt inte alltid är det mest värdefulla. Enligt dessa resultat skulle handledning kring taltempo, att aktivt pausa för att lyssna på barnet samt att bekräfta barn även för icke-verbal kommunikation och lyssnade vara desto viktigare.

Referenser

- Cabell, S. Q., Justice, L. M., McGinty, A. S., DeCoster, J., & Forston, L. D. (2015). Teacher-child conversations in preschool classrooms: Contributions to children's vocabulary development. *Early Childhood Research Quarterly, 30*, 80–92.
<https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2014.09.004>
- Duodecim. (2019). *Kehityksellinen kielihäiriö (kielellinen erityisvaikeus, lapset ja nuoret)*. Käypähoito. <https://www.duodecimlehti.fi/duo14819>
- Duodecim. (2021). *Puheen ja kielen kehityksen vaikeudet lapsella*. Käypähoito.
<https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00413>
- Dockrell, J. E., Bakopoulou, I., Law, J., Spencer, S., & Lindsay, G. (2012). Developing a communication supporting classrooms observation tool. *London: DfE*.
- Dockrell, J. E., Bakopoulou, I., Law, J., Spencer, S., & Lindsay, G. (2015). Communication Supporting Classrooms Observation Tool. *PsycTESTS Dataset*.
<https://doi.org/10.1037/t50370-000>
- Ebbels, S. H., McCartney, E., Slonims, V., Dockrell, J. E., & Norbury, C. F. (2018). Evidence-based pathways to intervention for children with language disorders. *International Journal of Language & Communication Disorders, 54*(1), 3–19.
<https://doi.org/10.1111/1460-6984.12387>
- Ezell, H. K., & Justice, L. M. (2000). Increasing the print focus of adult-child shared book reading through Observational learning. *American Journal of Speech-Language Pathology, 9*(1), 36–47. <https://doi.org/10.1044/1058-0360.0901.36>
- Knutsdotter-Olofsson, B. (2009). Vad lär barnen när de leker? I Harvard Å & Jensen, M. (Red.), *Leka för att lära – utveckling, kognition och kultur*. (s.75-91). Studentlitteratur.

Kuittinen, S. & Isojärvi, S. 2013. Vanhemmuus ja pienten lasten hoiva eri kulttuureissa.

Teoksessa Alitolppa-Niitamo, A. Fågel, S. ja Säävälä, M. 2013. Olemme muuttaneet -ja kotoudumme. Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. Helsinki: Väestöliitto.

Hartelius, L., Nettelblatt, U., Hammarberg, B., & Lyons, L. (2008). *Logopedi*.

Studentlitteratur.

Håkansson Gisela. (2014). *Språkinläring Hos Barn*. Studentlitteratur.

Institutet för hälsa och välfärd. (2022). *Småbarnspedagogik 2020* (Statistikrapport 32/2021, 27.9.2021). <https://thl.fi/sv/web/thlfi-sv/statistik-och-data/statistik-efter-amne/barn-unga-och-familjer/smabarnspedagogik>

Justice, L. M., & Kaderavek, J. (2002). Using shared storybook reading to promote emergent literacy. *TEACHING Exceptional Children*, 34(4), 8–13.

<https://doi.org/10.1177/004005990203400401>

Markussen-Brown, J., Juhl, C. B., Piasta, S. B., Bleses, D., Højen, A., & Justice, L. M.

(2017). The effects of language- and literacy-focused professional development on early educators and children: A best-evidence meta-analysis. *Early Childhood Research Quarterly*, 38, 97–115. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2016.07.002>

Mercer, N. (2008). The seeds of time: Why classroom dialogue needs a temporal analysis.

Journal of the Learning Sciences, 17(1), 33–59.

<https://doi.org/10.1080/10508400701793182>

Murray, L. (1997). The early mother-infant relationship and child development: A research perspective. *Infant Observation*, 1(1), 80–92.

<https://doi.org/10.1080/13698039708400827>

Nettelblatt, U., & Salameh, E. (2007). *Språkutveckling och språkstörning hos barn: Del 1,*

Fonologi, grammatik, lexikon (1. uppl.). Studentlitteratur.

- Norbury, C. F., Gooch, D., Wray, C., Baird, G., Charman, T., Simonoff, E., Vamvakas, G., & Pickles, A. (2016). The impact of nonverbal ability on prevalence and clinical presentation of language disorder: Evidence from a population study. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 57(11), 1247–1257. <https://doi.org/10.1111/jcpp.12573>
- Nylund, A. (2023). Factors in the Child's Growing Environment Influencing Early Vocabulary Development. *Doria*.
https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/186450/nylund_annette.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Pelatti, C. Y., Piasta, S. B., Justice, L. M., & O'Connell, A. (2014). Language- and literacy-learning opportunities in early childhood classrooms: Children's typical experiences and within-classroom variability. *Early Childhood Research Quarterly*, 29(4), 445–456. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2014.05.004>
- Sandberg, C., & Bandini, L. G. (2016). Strategier för kommunikation i förskolan : - En studie om hur barn och vuxna kommunicerar utan det verbala språket. *Linnéuniversitetet*.
- Sandström, M. (2020). Språkliga utmaningar hos barn i åldrarna 3-4 år : - En enkätstudie om uppfattningar hos lärare inom småbarnspedagogik i Svenskfinland. [Pro Gradu] *Doria*.
- Salameh, E., & Nettelbladt, U. (2018). *Språkutveckling och språkstörning hos barn: Del 3, Flerspråkighet - utveckling och svårigheter* (Upplaga 1.). Studentlitteratur.
- Schachter, R. E., Spear, C. F., Piasta, S. B., Justice, L. M., & Logan, J. A. R. (2016). Early childhood educators' knowledge, beliefs, education, experiences, and children's language- and literacy-learning opportunities: What is the connection? *Early Childhood Research Quarterly*, 36, 281–294. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2016.01.008>

- Skolverket. (2019). *Det kommunikationsstödjande klassrummet: observationsverktyg*.
<https://larportalen.skolverket.se/LarportalenAPI/api-v2/document/name/P03WCPLAR119520>
- Snow, C. E. (1994). Beginning from Baby talk: Twenty years of research on input in interaction. *Input and Interaction in Language Acquisition*, 3–12.
<https://doi.org/10.1017/cbo9780511620690.002>
- Snowling, M. J., & Hulme, C. (2011). Evidence-based interventions for reading and language difficulties: Creating a virtuous circle. *British Journal of Educational Psychology*, 81(1), 1–23. <https://doi.org/10.1111/j.2044-8279.2010.02014.x>
- Statistikcentralen. (Hämtat 1.2.2023) *13sf – Antalet barn som deltog i småbarnspedagogiken per kön och åldersgruppen, 2021*.
https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/sv/StatFin/StatFin_vaka/statfin_vaka_pxt_13sf.px/table/tableViewLayout1/
- Stolt, S., Haataja, L., Lapinleimu, H., & Lehtonen, L. (2008). Early lexical development of Finnish children: A longitudinal study. *First Language*, 28(3), 259–279.
<https://doi.org/10.1177/0142723708091051>
- Tomasello, M., & Farrar, M. J. (1986). Joint attention and early language. *Child Development*, 57(6), 1454. <https://doi.org/10.2307/1130423>
- Utbildningsstyrelsen. (2018). *Modell för språkstödjande handlingsplan*.
<https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/modell-for-sprakstodjande-handlingsplan.pdf>
- Utbildningsstyrelsen. (2016). *Närpes stad, plan för småbarnspedagogik*. (Diarenummer OPH-2791-2018). <https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-ylops-service/api/dokumentit/9220655>

Vipunen. (Hämtat 1.2.2023) *Barn som deltar i småbarnspedagogiken*. <https://vipunen.fi/sv-fi/smabarnspedagogik/Sidor/barn-som-deltar-i-smabarnspedagogik.aspx>

Waldmann, C. & Sullivan, K. P. H. (2017). Att stödja barns språkliga utveckling: Miljöer, lärtillfällen och interaktioner i klassrum. I S. Bendegard, U. Melander Marttala & M. Westman (Red.), *Språk och norm: rapport från ASLA:s symposium, Uppsala universitet 21–22 april 2016* (ss. 160–168). Uppsala: Uppsala universitet. ASLA:s skriftserie 26.

Yrttiaho, S. (u.å.). [Manuskript under arbete]. Fakulteten för humaniora, psykologi och teologi, Åbo Akademi.

Bilaga A. Informerat samtycke till personal**Informerat samtycke till personal**

Tack för visat intresse i vår studie!

I vår studie kommer vi att undersöka språkomgivningen på daghem i Närpes. Under en dag samlar vi data från ert daghem med hjälp av Ipad med video och ljudupptagning.

Inspelningen spelar in det som sägs mellan barnen i gruppen och mellan personalen och barnen. På det här sättet kan vi titta på språkmiljön i gruppen. Fokuset för studien är personalens interaktion med barnen och det viktiga är hur och hur mycket man kommunicerar. Vi fäster ingen vikt vid vad som sägs.

All information vi samlar in kommer att behandlas konfidentiellt och vi är noggranna med er anonymitet. Under studiens gång kommer endast forskningsgruppen ha tillgång till datan. Efter studien lagras materialet datasäkert i logopedins arkiv bakom två lås och förstörs 5 år efter inspelningen.

Vid frågor angående studien får du gärna kontakta oss!

Amanda Sax, tel.nr. 044 2171442

Selina Yrttiaho, tel.nr. 045 2301277

Medgivandeblankett

Jag har läst och förstått informationen om projektet. Jag är medveten om att undersökningen är frivillig och att jag får avbryta testet när som helst under studiens gång. Jag ger även tillstånd till att resultaten från undersökningen publiceras i vetenskapligt syfte under förutsättning att den enskilde individen är anonym och inte går att identifiera.

Namn:

Arbetsplats:

Namnsteckning:

Ort och datum:

Tack för ert deltagande,

Amanda Sax och Selina Yrttiaho

Om ni vill delta ber vi er vänligen besvara följande frågor:

Utbildning:

Hur länge har du arbetat inom barndagvården?

Vilka språk behärskar du?

Talar du annat språk än svenska på arbetsplatsen? Isåfall med personal eller barn?

Hur mycket vet du om språkutvecklingen hos barn?

Inget

En del

Mycket

Hur mycket vet du om språkutvecklingen hos flerspråkiga barn?

Inget

En del

Mycket

Tänker du på att stödja barns språkutveckling i arbetet?

Ofta

Ibland

Aldrig

Hur stödjer du barns språkutveckling?

Varifrån får du kunskap om barns språkutveckling?

Upplever du att du får tillräckligt med information om barns språkutveckling?

Bilaga B. Informerat samtycke till barn och föräldrar**Informerat samtycke till barn och föräldrar**

Tack för visat intresse i vår studie!

I vår studie kommer vi att undersöka språkomgivningen på daghem i Närpes. Under två dagar samlar vi data från ert daghem med hjälp av Ipad med video och ljudupptagning.

Inspelningen spelar in det som sägs mellan barnen i gruppen och mellan personalen och barnen. På det här sättet kan vi titta på språkmiljön i gruppen. Fokuset för studien är personalens interaktion med barnen och det viktiga är hur och hur mycket man kommunicerar.

All information vi samlar in kommer att behandlas konfidentiellt och vi är noggranna med er anonymitet. Under studiens gång kommer endast forskningsgruppen ha tillgång till datan. Efter studien lagras materialet datasäkert i logopedins arkiv bakom två lås och förstörs 5 år efter inspelningen.

Vid frågor angående studien får du gärna kontakta oss!

Amanda Sax, tel.nr. 044 2171442

Selina Yrttiaho, tel.nr. 045 2301277

Medgivandeblankett

Jag har läst och förstått informationen om projektet. Jag är medveten om att undersökningen är frivillig och att mitt barn får avbryta testet när som helst under studiens gång. Jag ger även tillstånd till att resultaten från undersökningen publiceras i vetenskapligt syfte under förutsättning att den enskilde individen är anonym och inte går att identifiera.

Barnets namn:

Barnets födelseår:

Barnets daghem:

Barnet får delta i studien och synas i inspelningen: Ja Nej

Vårdnadshavarens namn:

Namnsteckning:

Ort och datum:

Tack för ert deltagande,

Amanda Sax och Selina Yrttiaho

Om ni vill delta ber vi er vänligen besvara följande frågor:

Hur länge har barnet gått på nuvarande daghem?

Har barnet gått på ett annat daghem och isåfall vilket språk talades där?

Pratar ni svenska hemma?

Ja Nej

Pratar ni något annat språk än svenska hemma?

Ja Nej

Om ja, vilket eller vilka språk?

Hur många procent av vardagen hör barnet svenska?

Hur många procent av vardagen hör barnet annat språk än svenska?

Vilket/vilka språk hör barnet som annat språk än svenska?

Vilket språk tycker ni att barnet kan bäst?

Har barnet kontakt med talterapeut eller specialbarntädgårdslärare just nu?

Ja Nej

Har barnet haft kontakt med talterapeut eller speciallärare tidigare?

Ja Nej

Om ja, av vilken anledning?

Informed consent to children and parents

Thank you for participating in our study!

The study will examine the language environment at two daycare centers in Närpes. We will collect data with an Ipad (video and sound) from your daycare during two days. We are recording the communication between the children and the staff. By doing this we can examine the language environment in the group. The focus of the study is the staff's interaction with the children and specifically how much communication there is.

All information collected will be confidential and participants will be anonymous. Only the research group will have access to the collected data during the study. The data will be securely stored in the archive at the logopedic faculty behind two locks and will be destroyed 5 years after the recording.

Please contact us if you have questions regarding the study!

Amanda Sax, phone.nr. 044 2171442

Selina Yrttiaho, phone.nr. 045 2301277

Form of consent

I have read and I understand the information about the study.

I am aware that the study is voluntary and that my child(ren) may cancel their participation at any time. I give permission for the results of the study to be published for scientific purposes on the condition that the individual is anonymous and cannot be identified.

Child(ren)s name:

Child(ren)s year of birth:

Child(ren)s day care:

My child(ren) is/are allowed to participate in the study and be seen and heard in the collected data: Yes No

Caregivers name:

Signature:

Place and date:

Thank you for your participation,
Amanda Sax and Selina Yrttiaho

If you want to participate, please answer the following questions:

How long has/have your child(ren) been at this day care?

Has/have the child(ren) been in another day care, and in that case what language was spoken there?

Do you speak Swedish at home?

Yes No

Do you speak any other language than Swedish at home?

Yes No

If yes, which language(s)?

How many percent of the day does the child(ren) hear Swedish?

How many percent of the day does the child(ren) hear any other language than Swedish?

What language/languages does the child(ren) hear daily other than Swedish?

Which language do you think is your child(ren)s strongest?

Is/are the child(ren) in contact with a speech therapist or a special teacher?

Yes No

Has/have the child(ren) been in contact with a speech therapist or a special teacher earlier?

Yes No

If yes, what was the reason for the contact with the speech therapist or special teacher?

Thông báo về sự đồng ý đến trẻ và phụ huynh

Cảm ơn bạn đã quan tâm đến nghiên cứu của chúng tôi!

Trong nghiên cứu của chúng tôi, chúng tôi sẽ tìm hiểu về môi trường ngôn ngữ tại các nhà trẻ ở Närpes. Trong 2-3 ngày, chúng tôi sẽ thu thập dữ liệu ở nhà trẻ của con bạn với sự trợ giúp của máy quay phim. Qua video, chúng tôi phân tích môi trường ngôn ngữ trong nhóm.

Tất cả các thông tin mà chúng tôi thu thập sẽ được bảo mật. Tên của những người tham gia sẽ được ẩn danh bằng mã số. Trong quá trình nghiên cứu, chỉ nhóm nghiên cứu mới có quyền truy cập vào dữ liệu. Sau khi nghiên cứu xong, tài liệu được lưu giữ an toàn trong kho lưu trữ của nhà trị liệu ngôn ngữ sau hai ô khoá và sẽ bị huỷ sau khi trẻ tròn 18 tuổi hoặc không quá 5 năm sau khi ghi âm.

Mọi thắc mắc về nghiên cứu, vui lòng liên hệ với chúng tôi!

Amanda Sax, tel.nr. 044 2171442

Selina Yrttiaho, tel.nr. 045 2301277

Giấy chấp thuận

Tôi đã đọc và hiểu các thông tin về dự án. Tôi biết rằng cuộc khảo sát là tự nguyện và con tôi có thể dừng bài kiểm tra bất cứ lúc nào trong suốt quá trình nghiên cứu. Tôi cũng cho phép các kết quả từ cuộc khảo sát được công bố trong các nghiên cứu khoa học sau này với điều kiện phải ẩn danh và không thể xác định danh tính.

Họ và tên trẻ:

Ngày tháng năm sinh của trẻ:

Tên nhà trẻ:

Trẻ được tham gia vào cuộc nghiên cứu: Có Không

Họ và tên phụ huynh:

Chữ kí:

Địa điểm và ngày tháng:

Cảm ơn sự tham gia của các bạn,
Amanda Sax och Selina Yrttiaho

Nếu bạn muốn tham gia, vui lòng trả lời các câu hỏi sau:

Con của bạn đã đi nhà trẻ hiện tại bao lâu?

Con của bạn có đi nhà trẻ nào khác trước đây không? Và nếu có thì nhà trẻ đó nói ngôn ngữ nào?

Các bạn có nói tiếng Thụy Điển ở nhà không?

Có Không

Ngoài tiếng Thụy Điển, các bạn có nói ngôn ngữ nào khác ở nhà không?

Có Không

Nếu có thì là các ngôn ngữ nào?

Trẻ nghe tiếng Thụy Điển bao nhiêu phần trăm vào các ngày thường (thứ 2 đến thứ 6)?

Ngoài tiếng Thụy Điển, trẻ còn nghe các ngôn ngữ nào khác vào các ngày thường?

Ngoài tiếng Thụy Điển, trẻ còn nghe các ngôn ngữ nào khác?

Theo bạn, ngôn ngữ nào con bạn giỏi nhất?

Hiện tại, trẻ có liên hệ với chuyên viên trị liệu ngôn ngữ hay giáo viên mầm non đặc biệt không?

Có Không

Trước đây trẻ đã từng liên hệ với chuyên viên trị liệu ngôn ngữ hay giáo viên mầm non đặc biệt chưa?

Có Không

Nếu có thì vì lí do gì?

PRESSMEDDELANDE**På två daghem i Närpes kunde det konstateras både språkstimulerande arbete och förbättringspotential.**

Pro gradu-avhandling i logopedi

Fakulteten för humaniora, psykologi och teologi, Åbo Akademi

En pro gradu-avhandling vid Åbo Akademi visar att språkstimulansen på daghem i Närpes står sig väl i jämförelse med tidigare forskning. Amanda Sax har i sin avhandling kunnat konstatera att flertalet språkstödjande metoder används på daghem, främst i organiserade situationer så som bokläsning, samling och pysselstund. Resultaten är värdefulla för de yrkesgrupper som antingen arbetar på daghemmen eller med daghemspersonal och barn.

I avhandlingen kan det konstateras att personalen redan använder flera olika typer av interaktionssätt som är språkstödjande. Utvecklingspotential finns bland annat gällande bekräftande av även icke-verbal kommunikation och lyssnande. Även taltempo och användning av pauser i talet kunde utvecklas. Det kunde konstateras att dessa språkstimulerande metoders användning ökade i situationer som var organiserade jämfört med situationer där barnen till exempelvis hade fri lek.

Studien genomfördes som en observationsstudie där videomaterial hade samlats in från två barngrupper på två daghem i Närpes. Totalt deltog 30 barn och 9 personal i studien. Personalens utbildning varierade, 7 av 9 hade examen som kopplade till arbete med barn. Flerspråkighet förekom frekvent. Materialet analyserades med hjälp av ett observationsverktyget CSCOT som är framtaget i Storbritannien och översatt till svenska i Sverige.

Ytterligare information fås av:

Amanda Sax

Logopedistuderande

044 2171442

Logopedi/Åbo Akademi

amanda.sax@abo.fi